

Av. Alper UTAŐ

**DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ KURALLARI AÇISINDAN
ULUSLARARASI TİCARET ENGELLERİ
VE İHLALLERİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

Dünya Ticaret Örgütü'ne, Sistemine ve Andlaşmalarına Genel Bakış

1. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ).....	5
2. DTÖ Andlaşmaları	9
1.1. DTÖ Kuruluş Andlaşması ve DTÖ'nün Kurumsal Yapısına Genel Bakış	13
1.2. GATT 1994 (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Andlaşması)	15
1.3. GATT 1994'ü Tamamlayıcı Andlaşmalar	16
1.4. GATS (Hizmet Ticareti Genel Andlaşması).....	16
1.5. TRIPS (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Andlaşması)	21
1.6. DSU (Anlaşmazlıkların Halli Kural ve Yöntemleri Hakkındaki Mutabakat Metni)	23
1.7. TPRM (Ticaret Politikalarını Gözden Geçirme Mekanizması)	23
1.8. Diğer Çok Taraflı Andlaşmalar	25

İkinci Bölüm
DTÖ Andlaşmaları Tahtında Uluslararası
Ticarete İlişkin Temel Prensipler, Genel
Kurallar, Uluslararası Ticaret Engelleri ve Bu
Engellerin Tabi Olduğu Hukuki Düzen

1. DTÖ Andlaşmalarına İlişkin Temel Prensipler.....	27
1.1. Ayrım Yapmama Prensibi.....	28
1.2. Ticaretin Serbestleştirilmesi Prensibi	28
1.3. Öngörülebilirlik Prensibi	29
1.4. Rekabetçilik Prensibi	30
1.5. Kalkınmacılık Prensibi.....	31
2. DTÖ Andlaşmalarına İlişkin Genel Kurallar.....	32
2.1. En Çok Gözetilen Ulus (MFN) Muamelesi (<i>Most Favored Nation Treatment</i>).....	33
2.2. Ulusal muamele (<i>National Treatment</i>)	36
2.3. Listeler (<i>Schedules</i>)	38
2.4. Nicel Kısıtlamalar (<i>Quantitative Restrictions</i>)	40
2.5. Şeffaflık (<i>Transparency</i>)	41
2.6. Diğer Kurallar	42
2.7. İstisnalar	44
2.7.1. Sınai İstisnalar	44
2.7.2. İktisadi/Kamusal İstisnalar	45
2.7.2.1. Ödemeler Dengesi.....	45
2.7.2.2. Genel Ahlak ve Kamu Düzeni	46
2.7.2.3. Milli Güvenlik	48
2.7.3. Kurumsal İstisnalar.....	49
2.7.4. Uygulamama Klozları (<i>Non-Application Clauses</i>).....	51
3. DTÖ Andlaşmaları Tahtında Uluslararası Serbest Ticaret Engelleri ve Bu Engellerin Tabi Olduğu Hukuki Düzen.....	52
3.1. Tarifeler (<i>Tariffs</i>)	53

3.2. DTÖ Andlaşmaları Tahtında Tarife Dışı Tedbirler / Engeller (<i>Non-Tariff Measures / Non-Tariff Barriers</i>)	56
3.2.1. Tarife Dışı İthalat Tedbirleri.....	57
3.2.1.1. Teknik Tedbirler.....	57
3.2.1.1.1. Sağlık Tedbirleri ve SPS (Sağlık ve Bitki Sağlığı Tedbirlerinin Tatbikine İlişkin Andlaşma).....	58
3.2.1.1.2. Teknik Engeller ve TBT (Ticarette Teknik Engeller Andlaşması).....	59
3.2.1.1.3. Sevk Öncesi İnceleme ve PSI (Sevk Öncesi İnceleme Andlaşması)	60
3.2.1.2. Teknik Olmayan Tedbirler	61
3.2.1.2.1. Koşullu Korumacı Tedbirler	61
3.2.1.2.1.1. Anti-Damping ve Anti-Damping Andlaşması (ADA).....	61
3.2.1.2.1.2. Korunma Tedbirleri ve Korunma Tedbirleri Andlaşması (SA)	63
3.2.1.2.2. Kontrol Tedbirleri	65
3.2.1.2.2.1. Lisanslama ve ILP (İthalat Lisanslama Usulleri Andlaşması)	66
3.2.1.2.2.2. Fiyat Kontrolleri, Gümrük Değerlemeleri ve Gümrük Değerlemesi Andlaşması (CVA)	66
3.2.1.2.2.3. Yatırım Tedbirleri ve Ticaretle Bağlantılı Yatırım Tedbirleri Andlaşması (TRIMS).....	68
3.2.1.2.2.4. Sübvansiyonlar, Telafi Edici Tedbirler ve Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Tedbirler Andlaşması (ASCM)	68
3.2.1.2.2.5. Menşe Kuralları ve Menşe Kuralları Andlaşması (ROA).....	71
3.2.2. Tarife Dışı İhracat Tedbirleri	73
4. Ticaretin Kolaylaştırılması Andlaşması (TFA)	74

Üçüncü Bölüm
DTÖ Panel ve Temyiz Mercii Raporları
Işığında Uluslararası Ticaret İhlalleri

1. DTÖ Uyuşmazlık Çözüm Sistemi, Kuralları ve Süreçleri	80
1.1. DTÖ Nezdindeki Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk Kuralları	80
1.2. Dava/Şikâyet Ehliyeti	82
1.3. Şikâyet Türleri.....	83
1.4. DTÖ Uyuşmazlık Çözüm Mercileri	85
1.5. Uyuşmazlık Çözüm Süreci	86
1.6. Uyuşmazlık Çözüm Kararının Bağlayıcılığı ve Karar Sonrası Süreç	89
2. Uyuşmazlık Konuları, İlgili Sektörler ve Ülkesel Veriler.....	92
3. DTÖ İçtihatları Işığında Uluslararası Ticaretin ve DTÖ Andlaşmaları'nın İhlalleri, İhlallerin Dayandığı Hukuki Gerekçeler ve İhlal Teşkil Eden Uygulamalar	94
3.1. GATT 1994	96
3.1.1. En Çok Gözetilen Ulus (MFN) Muamelesi Kuralı İhlalleri.....	96
3.1.1.1. Vergi Avantajları/Muafiyetleri.....	97
3.1.1.2. Farklı Lisanslama Uygulamaları	97
3.1.1.3. Farklı Tarife Oranı Kotası Uygulamaları.....	98
3.1.1.4. Farklı Teminat Uygulamaları.....	99
3.1.1.5. Farklı Gümrük ve Vergi Uygulamaları	99
3.1.1.6. Tarife Avantajları.....	100
3.1.1.7. De Facto Uygulamalar.....	100
3.1.2. Ulusal Muamele Kuralı İhlalleri.....	101
3.1.2.1. Satış Koşulları ve Yasakları.....	101
3.1.2.2. Yerel İçerik veya Yerli Mal Alım Zorunluluğu.....	102
3.1.2.3. Vergilendirme	103
3.1.2.4. İdari Prosedürler	107

3.1.3. Taviz Listeleri İhlalleri	108
3.1.3.1. Fazladan Vergilendirme ve Mali Yükümlülükler	108
3.1.3.2. Sınıflandırma.....	110
3.1.4. Nicel Kısıtlamalarla İlgili İhlaller.....	112
3.1.4.1. Genel Olarak İthalatta Nicel Kısıtlamalar.....	113
3.1.4.2. Coğrafi Kısıtlamalar.....	113
3.1.4.3. Tarife Oranı Kotaları	114
3.1.4.4. Dolaylı Kısıtlamalar.....	115
3.1.5. Diğer İhlaller	116
3.1.5.1. Transit İzni.....	116
3.1.5.2. İthalat ve İhracata İlişkin Ücret ve Formaliteler	116
3.1.5.3. Ticari Uygulamaların ve Mevzuatın Yayınlanması ve Yürütülmesi	117
3.1.5.4. GATT 1994 Kapsamındaki İstisnalar	118
3.1.5.4.1. Bölgesel Ticaret Andlaşmaları	119
3.1.5.4.2. Ödemeler Dengesi	119
3.1.5.4.3. Genel İstisnalar	120
3.1.5.4.3.1. Genel Ahlakın Korunması.....	120
3.1.5.4.3.2. Yasalara Uyum.....	121
3.1.5.4.3.3. Tükenebilir Doğal Kaynaklar	123
3.2. GATT 1994'ün Tamamlayıcı Andlaşmaları	125
3.2.1. ASCM (Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Tedbirler Andlaşması)	125
3.2.1.1. Sübvansiyonlar.....	125
3.2.1.1.1. Tanımlar ve İlliyyet Bağı	125
3.2.1.1.2. Vergi Muafiyetleri.....	126
3.2.1.1.3. Mali Destek ve Kolaylıklar	127
3.2.1.1.4. Menfaatlerin Ciddi Ölçüde İhlali	128
3.2.1.2. Telafi Edici Tedbirler	130
3.2.1.2.1. Soruşturma ve Deliller	131
3.2.1.2.2. Hasar Tespiti	133
3.2.1.2.3. İlliyyet Bağı.....	134
3.2.1.2.4. Sübvansiyonun Varlığı/Yokluğu	136

3.2.2. ADA (Anti-Damping Andlaşması).....	138
3.2.2.1. Damping Tespiti (Madde 2).....	139
3.2.2.2. Hasar Tespiti (Madde 3)	143
3.2.2.3. Soruşturma ve Deliller (Madde 5 ve 6)	148
3.2.2.4. Anti-Damping Vergileri (Madde 9), Geriye Dönük Uygulama (Madde 10) ve Tedbir Süreleri ve Gözden Geçirme Soruşturmaları (Madde 11)	151
3.2.2.5. Diğer ADA İhlalleri	155
3.2.3. SPS (Sağlık ve Bitki Sağlığı Tedbirlerinin Tatbikine İlişkin Andlaşma).....	157
3.2.3.1. Yeterli Bilimsel Temel.....	157
3.2.3.2. Risk Değerlendirmesi	158
3.2.3.3. Ayrımcılık Yasağı	159
3.2.3.4. Tedbirin Uygunluğu.....	160
3.2.3.5. Diğer SPS İhlalleri.....	161
3.2.4. SA (Korunma Tedbirleri Andlaşması).....	161
3.2.4.1. İthalat Artışları.....	161
3.2.4.2. Öngörülme-yen Gelişmeler.....	162
3.2.4.3. Ciddi Hasar veya Hasar Tehdidini.....	163
3.2.4.4. İliyet Bağı	164
3.2.4.5. Paralellik.....	166
3.2.4.6. Yerli Sanayi.....	167
3.2.5. TBT (Ticarette Teknik Engeller Andlaşması).....	168
3.2.5.1. Teknik Düzenleme	168
3.2.5.2. Uluslararası Standartlar.....	169
3.2.5.3. Muamele Yükümlülükleri	170
3.2.5.4. Diğer TBT İhlalleri	171
3.3. GATS	171
3.3.1. MFN ve Ulusal Muamele	171
3.3.2. Hizmetlerin Pazara Erişimi	173
3.4. TRIPS	175

3.4.1. Patentler.....	175
3.4.2. Telif Hakları (<i>Copyright</i>).....	177
3.4.3. Markalar, Coğrafi İşaretler ve Ticaret Unvanları.....	178
3.5. Diğer Andlaşmalar.....	180
SONUÇ.....	183
KAYNAKÇA.....	191